

Natura De Steupel;

een plan voor de versterking van de natuurwaarden van de Steupel.

Stichting Natuurbehoud De Steupel
Januari 2014

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. “Crowd designing” (discussie en participatie)
3. Uitgangspunten en doelstellingen
 - a) Versterken van het slagenlandschap
 - b) Verbreden van rietkragen
 - c) Verfraaien van sloten en oevers
 - d) Verfraaien van weilanden
 - e) Vergroten van de biodiversiteit
 - f) Verhogen recreatieve waarde
4. Vervolg

NB “Steupel” is Reeuwijks dialect: het woord betekent een stapel (te drogen gelegde) turf.

1. Inleiding

Langs De Steupel ligt een schitterend natuurgebied waarvan veel wandelaars en fietsers, op weg naar het Reeuwijkse Hout, genieten. Reeuwijk trekt met dit natuurgebied niet alleen haar eigen inwoners aan, maar ook veel natuurliefhebbers en recreanten uit de nabije omgeving. Hierdoor draagt dit natuurgebied bij aan het imago van Reeuwijk/Bodegraven als gemeente waar het goed recreëren is en waar je nog van de natuur kunt genieten, midden in de drukte van de Randstad.

De Gemeente Reeuwijk-Bodegraven is al geruime tijd van plan om dit schitterende natuurgebied te bebouwen met woningen. Zoals bekend bestaat hiertegen de nodige weerstand. De Stichting natuurbehoud De Steupel pleit bij de gemeente voor een alternatieve benadering. De Stichting bepleit een *versterking van de natuurlijke en landschappelijke waarde van dit gebied*. Het voorliggende plan is een uitwerking van deze benadering. De Stichting gaat ervan uit dat het plan op belangstelling mag rekenen en tot nadenken stemt zowel bij de bewoners van onze gemeente als bij het Gemeentebestuur, die hierover nog een definitief besluit moet nemen.

Reeuwijk: het kloppend Groene hart

De ambitie van de Gemeente is¹ om “de in het plassegebied aanwezige natuur-, landschaps- en cultuurhistorische waarden te behouden dan wel te verbeteren.” De Gemeente beoogt voor het plassegebied een hoogwaardig woon-, natuur- en recreatiegebied te creëren. De visie van de Gemeente gaat uit van “het versterken van de aanwezige landschappelijke zonering waarbij de identiteit van ieder deelgebied binnen het plassegebied voorop staat”.

Wij zijn het hiermee geheel eens. Met ons plan willen wij de natuurlijke en de recreatieve functie van het gebied De Steupel / De Sloene verhogen. We willen voorwaarden creëren door versterking van de biotopen en de vergroting van de diversiteit. Een aantal vogels dat vroeger in dit gebied broedde zoals bijvoorbeeld de Roerdomp en de Grote Karekiet, willen wij met dit plan terughalen. Het gaat om maatwerk en niet om grote ingrepen in dit rijke natuurgebied.

Versterking van de natuur vergroot de belangstelling voor onze gemeente. Niet alleen voor natuurliefhebbers maar ook voor recreanten die op hun beurt kunnen bijdragen aan de economische ontwikkeling van Bodegraven – Reeuwijk.

¹ Uit: “Vitaliteit in het Reeuwijkse land, structuurvisie 2013-2020, oktober 2013

2. "Crowd designing" discussie en participatie

Deze notitie biedt een aantal ideeën voor discussie over de ontwikkeling van De Steupel. Voor de verdere uitwerking en realisatie doen wij een beroep op de kennis en ervaring die op dit gebied bij anderen aanwezig is. Wij noemen dit "crowd designing". Wij denken hierbij niet alleen aan deskundigen die werkzaam zijn bij bijvoorbeeld Staatsbos Beheer of RAVON maar ook aan alle natuurliefhebbers, omwonenden, wandelaars en belangstellenden. Vanzelfsprekend geldt dit ook voor de eigenaren in dit gebied. Zonder hun hulp is realisatie van onze plannen onmogelijk. Voor iedereen die wil meedenken of letterlijk de handen uit de mouwen wil steken geldt: aarzel niet om met ons contact op te nemen, participatie staat bij ons hoog in het vaandel!

Illustratie 1: De Steupel

3. Uitgangspunten

Gebleken is uit inventarisaties² dat de percelen tussen De Steupel en de plas De Sloene belangrijke ecologische waarden vertegenwoordigen. Dit geldt met name voor het rietperceel 2 (zie illustratie 2) tussen de weilanden. Hier komen diverse diersoorten voor, die in het kader van de Flora- en faunawet streng en zeer streng beschermd zijn, zoals de Meervleermuis, Ringslang Bittervoorn en Kleine modderkruiper. Voor de ringslang is dit een zeer belangrijk leef- en voortplantingsgebied.

Deze ecologische waarde willen we behouden en bij voorkeur verder versterken. Hiertoe kiezen we de volgende uitgangspunten:

- behoud en versterking van de bestaande (deels verwaarloosde) biotopen zodat "oude bewoners" zoals Grote Karekiet en Roerdomp, blijvend terugkeren en weer in dit gebied gaan broeden.
- ontwikkeling van nieuwe biotopen om indirect bij te dragen aan de terugkeer van de "oude bewoners" en om nieuwe bewoners aan te trekken. En om een gevarieerder begroeiing mogelijk maken.

Illustratie 2: De Steupel met de 3 percelen, van west naar oost.

² Zie de inventarisatie van Watersnip Advies te Reeuwijk van de aanwezige flora en fauna (Flora- en fauna toets; mei 2010).

- versterking van de relatie met de aangrenzende plas De Sloene . De Steupel heeft met dit gebied een belangrijke "natuurlijke" relatie en is hiermee ook cultuur-historisch verbonden.
- goed toegankelijk houden en aantrekkelijk zijn voor de natuurliefhebber en recreant.

Op deze manier kan worden bijgedragen aan *Reeuwijk: het kloppend Groene hart*.

Voor de vervulling van deze uitgangspunten is het cruciaal dat De Steupel onbebouwd blijft en dat het landschap open blijft.

Deze uitgangspunten worden hierna achtereenvolgens uitgewerkt in een aantal doelstellingen. Deze zijn bepalend voor de versterking van het zogenaamde "slagenlandschap"³ en de biotopen. Zij hebben een direct effect op de natuur en de beleving daarvan.

- a) Versterken van het slagenlandschap
- b) Verbreden van rietkragen
- c) Verfraaien van sloten en oevers
- d) Verfraaien van weilanden
- e) Vergroten van biodiversiteit
- f) Verhogen recreatieve belevingswaarde

3a. Versterken van het slagenlandschap.

Natuur moet je kunnen beleven. Om de ruimtelijke beleving te versterken stellen wij voor het oude slagenlandschap herkenbaar te laten blijven en waar mogelijk zelfs te versterken. Hiertoe is het gewenst dat:

- het meest westelijke perceel 1 (zie illustratie 2) open blijft. Alleen op die manier kan de wandelaar de "ruimte" ervaren.
- zichtlijnen niet worden onderbroken. De oude slootdempingen hebben doodlopende sloten opgeleverd waardoor zichtlijnen worden beperkt. Dit geldt bijvoorbeeld voor de " korte Steupel" het korte stuk dat parallel loopt aan de Oudeweg. De oude situatie kan worden hersteld en de dempingen kunnen worden vervangen door bruggen. Hierdoor worden de sloten langer en ook beter herkenbaar voor de wandelaars op de Oudeweg. Wanneer dat niet mogelijk is zou ter wille van betere slootverbindingen langs de korte Steupel een nieuwe sloot kunnen worden gegraven zodat de sloten niet meer "doodlopen". Deze oplossing moet worden afgewogen tegen het effect van een nieuwe sloot op de zichtlijnen.

³ De geschiedenis van Reeuwijk is nauw verbonden met de ontginning van de moerasbossen. De ontginners werkten volgens vaste patronen. Zij begonnen altijd vanaf de oever van een riviertje, beek of gegraven wetering. Om het land te ontwateren groeven ze haaks op de bestaande waterloop parallel lopende sloten. Deze ontginningslagen zijn kenmerkend voor wat wij nu het "slagenlandschap" noemen. Dit "slagenlandschap" is in dit gebied nog goed te zien.

- op de (lange) Steupel knotwilgen worden geplant, op ruime afstand van elkaar. We denken aan 1 knotwilg per 40 a 50 meter. Dichtbij genoeg bij elkaar om het straat beeld te versterken, ver genoeg uit elkaar om het ruimtegevoel te versterken door "doorkijkjes".
- ook de straat een landelijke beeld uitstraalt bijvoorbeeld door een half open - of een klinkerbestrating en passend straatmeubilair zoals lantarenpalen, borden e.d. en passende tuinbeplanting.

3b. Verbreden van rietkragen.

Smalle, kleine rietkragen zijn wellicht mooi om te zien, maar zij dragen niet bij aan de kwaliteit van de biotoop voor bijvoorbeeld de Roerdomp, Kleine en de Grote Karekiet. Daarom zijn wij voorstander van "massieve" rietkragen die een habitat kunnen vormen voor veel schuwe dieren. In de rietkragen bevindt zich ook de ringslang. Daarnaast komen in het gebied verschillende vogelsoorten voor van de "Rode lijst", zoals Watersnip, Roerdomp (nu als doortrekker, vroeger als broedvogel) en hetzelfde geldt voor de Grote Karekiet.

Om deze reden willen wij van perceel 3 een rietperceel maken zodat het riet op de percelen 2 en 3 tezamen met het riet aan de noordkant van De Steupel een "massieve" rietkraag vormt aansluitend op de plas De Sloene.

Een dergelijke massieve rietkraag zal nieuwe bewoners kunnen aantrekken zoals muizen en vogels, waaronder de kiekendief. Tevens zullen de overnachtingsmogelijkheden voor grote zwermen spreeuwen worden versterkt: het minutenlange golven van de spreeuwen in de avond geeft nu al vaak prachtige taferelen.

Illustratie 3: Zwerm spreeuwen

Op perceel 2 is achterstallig onderhoud nodig en op perceel 3 kunnen een nieuwe rietkraag worden aangeplant en micro biotopen worden aangelegd zoals bijvoorbeeld broeihopen voor de ringslang.

Illustratie 4. Roerdomp in het riet

Illustratie 5. Ringslang in het riet

3c. Verfraaien van sloten en oevers

Zoals aangegeven kan het oude slagenlandschap hersteld worden door gedempte slootdelen weer in de oude staat terug te brengen.

Daarnaast is het voor het behoud van de kwaliteit van het slootwater en daarmee van de planten en dieren van groot belang dat de sloten worden uitgebaggerd. daaraan heeft het de laatste jaren ontbroken. Dit zou zeker moeten gebeuren voor de sloten ten westen en ten oosten van perceel 1. De sloot tussen perceel 2 en 3 zou (binnen het nieuwe massieve riet) dras kunnen blijven.

De biodiversiteit langs de sloten kan aanzienlijk worden verhoogd door de oevers natuurvriendelijker te maken (zie hierna) .Een natuurvriendelijke oever biedt een geleidelijke overgang van land naar water en is daarmee een ideale thuisbasis voor waterplanten en dieren. Omdat zij zich hier meer thuis voelen dan bij een steile oever, zal de diversiteit toenemen. Dat is gezond voor het water en heeft daarmee ook een gunstige invloed op waterkwaliteit.

Doordat de plas de Sloene en ook de sloten in de Steupel zijn afgesloten van de overige plassen, kan de waterstand variëren. Dit heeft een positieve invloed op de biodiversiteit.

Naast het uitbaggeren en de maatregelen die nu door het Hoogheemraadschap Rijnland worden genomen zou verdere eutrofiëring kunnen worden tegengegaan door het weiland (perceel 1) niet meer te bemesten.

Illustratie 6: Natuurvriendelijke oever met beplanting

3d. Verfraaien van weiland.

De bagger van de sloten, de grond die vrij komt bij de aanleg van de natuurvriendelijke oevers en van het aanpassen van perceel 3 tot rietperceel, kan worden gebruikt voor de ophoging van het weiland. Dit zal naar verwachting enkele centimeters bedragen. Het weiland wordt daardoor droger en blijft een uitstekend graasgebied voor schapen, koeien e.d. Op deze wijze kan worden bijgedragen aan de versterking van de natuurwaarde van het aangrenzende Natura 2000 gebied. Het niet meer bemesten maakt de grond schraal en brengt de oude vegetatie met veldbloemen terug (vergelijk illustratie 1). In het weiland lijven de oude ontginningsslagen zichtbaar. De open ruimte blijft intact.

De weilanden en bermen kunnen verder verfraaid worden door inzaaiing met bloeiende weideplanten in combinatie met minder begrazing en extensiever maaien. Hierdoor kan een prachtig gekleurde bloemenweide ontstaan, waarvan wandelaars over de gehele lengte van De Steupel kunnen genieten.

Illustratie 7. Weidemengsel met bloeiende planten

3e Vergroten van de biodiversiteit.

Door de hierboven voorgestelde aanpassingen, zal er een gevarieerder gebied ontstaan, met betere vestigingsmogelijkheden voor zowel het planten- als dierenleven. Dit kan nog gestimuleerd worden door bijvoorbeeld de aanleg van broedhopen voor de ringslang, nestelmogelijkheden voor diverse vogelsoorten en andere elementen om planten en dieren te “verleiden” om in dit gebied te broeden en te verblijven.

Grenzend aan het Natura 2000 gebied van de plassen Broekvelden en Vettenbroek, zijn zo goede kansen aanwezig om nog meer planten en dieren een goed vestigingsklimaat te bieden.

Illustratie 8. Leven in het weiland

3f. Verhogen recreatieve belevingswaarde

Voor de wandelaar die recreëert op De Steupel, kan er ook het nodige verbeteren. De huidige bestrating van asfalt nodigt uit tot te hard rijden en heeft geen natuurlijke uitstraling. Voorgesteld wordt een inrichting aan te brengen die beter past in het landschap en qua karakter de wandelaar herbergt, terwijl de auto en fiets stapvoets te gast zijn in een wandelmilieu. Bijvoorbeeld een klinkerbestrating of halfverharde bestrating met leem- of schelpen toplaag.

Ook kan gekozen worden voor vleermuisvriendelijke verlichting en lage lantarenpalen die geen lichtvervuiling veroorzaken: door palen te gebruiken van circa 1.20 meter met schuin stralende armaturen, wordt het straatvlak aangelicht zonder strooilicht naar de hemel.

Tegelijkertijd met het weghalen van de bestaande “bouw-brug” kan de bouwweg langs De Sloene door een schelpentoplaag worden aangepast tot een fraai wandelpad.

Op deze wijze wordt De Steupel en omgeving niet alleen veel aantrekkelijker voor planten en dieren, maar ook voor de wandelende en fietsende recreant in het plassen gebied. De Steupel heeft de potentie een nog aantrekkelijkere verbindingroute te worden voor wandelaars en fietsers tussen de bebouwde kom en het recreatiegebied bij de Surfplas.

4. Hoe gaan we verder?

Zoals gezegd willen we de discussie over de ontwikkeling van natuurgebied De Steupel in brede kring voeren. We nodigen daarom ieder uit die de natuur een warm hart toedraagt met ons de discussie te voeren en de plannen verder uit te werken.

Wij willen dit plan onder de aandacht brengen van de gemeente en er ruimere bekendheid aan geven door publicatie op onze website en aandacht hiervoor in de media.

Ieder plan heeft ook een kostenaspect. In de verdere uitwerking zal dit aspect worden meegenomen.

Naast kosten staan evenwel ook baten. Ook die worden in kaart gebracht, hoewel deze lastig zijn te materialiseren; enerzijds gaat het om ons welzijn en om de beleving van een “groene” gemeente. Anderzijds trekt een aantrekkelijke omgeving ook recreanten aan uit de omliggende gemeenten hetgeen voordelig kan zijn voor de plaatselijke middenstand.

Wilt u de natuur een handje helpen?

Wilt u donateur worden van de Stichting Natuurbehoud De Steupel?

Ook een financiële bijdrage is van harte welkom. Maak dan uw bijdrage over op Rabobank 15.68.50.451 te Reeuwijk (IBAN: NL41RABO0156850451) t.n.v. Stichting Natuurbehoud De Steupel.

Op onze website www.steupel.nl vindt u meer over ons.

Wij danken u hartelijk voor uw steun!